

Rapporten All-Archeo bv 2220

Archeologienota
Izegem – Meensesteenweg 118, 120 en 122/1

Jordi Bruggeman en Natasja Reyns

Bornem
2024

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv

Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteur: Jordi Bruggeman en Natasja Reyns

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2024/12.807/267

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	7
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken	8
2.3.3	Werkwijze	12
2.4	Assessmentrapport	12
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	12
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	18
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	23
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	24
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	25
3	Samenvatting	27
4	Bibliografie	28
4.1	Publicaties	28
4.2	Websites	28
5	Bijlagen	29
5.1	Archeologische periodes	29

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

Graag bedanken we Willem Hantson, erfgoedconsulent IOED RADAR, voor zijn input in dit dossier.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2024K182

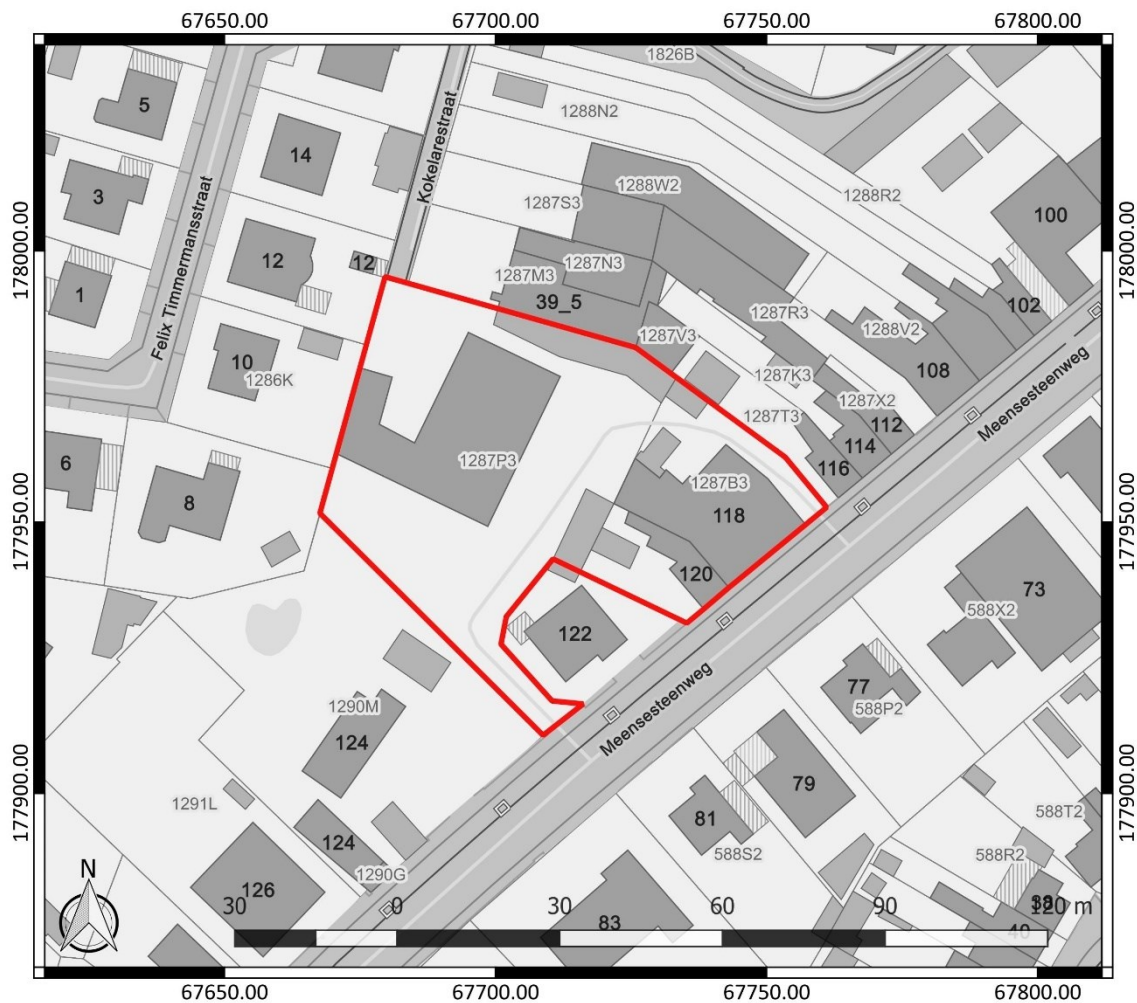
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): provincie West-Vlaanderen, Izegem, Meensesteenweg, Bosmolens

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 67667.62, 177910.71
- 67761.10, 177995.22

Kadastraal plan:

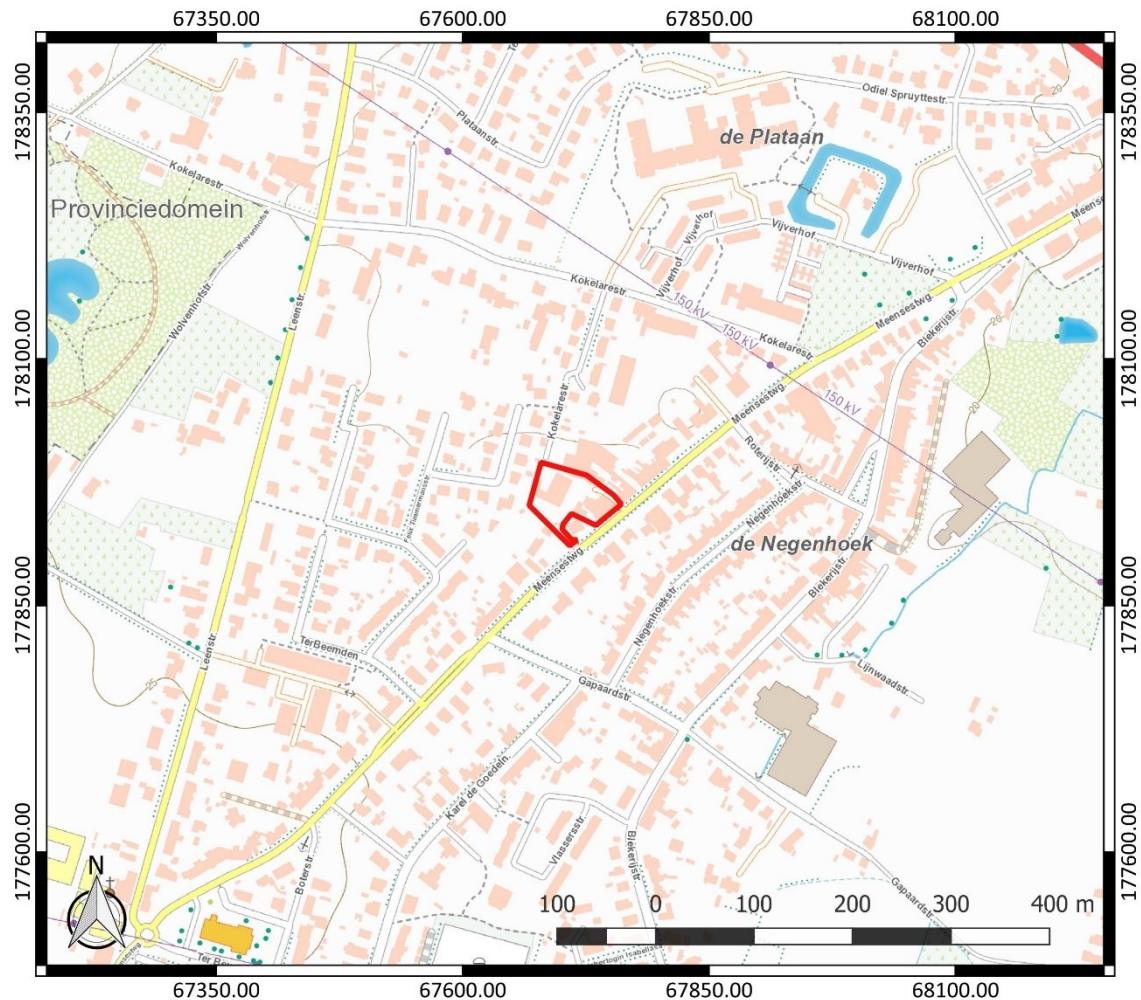

Figuur 1: Kadastraalplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Izegem, Afdeling 4, sectie D, nummers 1287B3, 1287P3, 1289K

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 3959 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 18/11/2024 – 17/12/2024

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, Romeinse tijd, middeleeuwen, akkerland, site met walgracht

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorde zones, maar mogelijk heeft de aanleg van de bestaande bebouwing en verharding een negatieve impact op het bodemarchief gehad. Dit kunnen we momenteel echter niet met zekerheid zeggen.

³ Bot 2022

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein wordt de realisatie van een buurtsupermarkt voorzien, inclusief parking voor klanten en groenaanleg. Daarvoor worden de bestaande feestzaal, café, woning en bergingen gesloopt en de verhardingen verwijderd. De bestaande bebouwing is voor zover bekend niet onderkelderde.

In het noordwesten van het onderzoeksgebied wordt een nieuw gebouw opgetrokken dat dienst zal doen als handelsruimte. De parkeerplaatsen worden in waterdoorlatende verhardingen voorzien. Het gebouw voorziet overdekte fietsenstallingen voor klanten. Verder zal er ook een overdekte fietsenstalling voor personeel aanwezig zijn en een vrijstaande middenspanningscabine. Het terrein wordt zoveel als mogelijk groen aangeplant en er wordt ook een grote ondiepe wadi voorzien voor de infiltratie van hemelwater op eigen terrein.

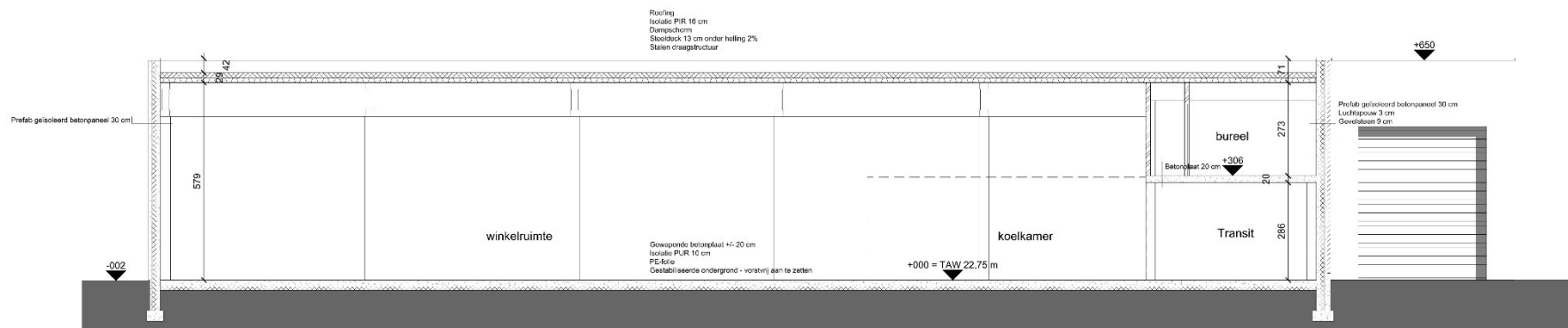
Het nieuwe gebouw wordt niet onderkelderde. Het wordt uitgevoerd op een vloerplaat op volle grond van ca. 30 cm. Die wordt verder gefundeerd op funderingsvoeten die een verstoringsdiepte tot ca. 1,20 m zullen kennen. Het nieuwe gebouw wordt ook voorzien van een regenwaterput van 10.000 l. De aanleg daarvan kent plaatselijk een verstoringsdiepte tot maximaal ca. 3,20 m. De aanleg van een middenspanningscabine kent een verstoringsdiepte van ca. 80 cm.

De aanleg van verhardingen en parkeerplaatsen zal een verstoringsdiepte van ca. 40 tot 52 cm kennen. Verder worden op het terrein groenzones aangelegd. Dit omvat de aanleg van gras, struiken en bomen. De realisatie van groenzones betekent een verstoring van ca. 40 cm tot 1,00 m.

In de groenzones worden op het terrein ook twee ondiepe wadi's aangelegd. De wadi's zullen een verstoringsdiepte kennen van ca. 45 cm.

[illegible]

Figuur 6: Snede BB

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastrale parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) worden drie momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

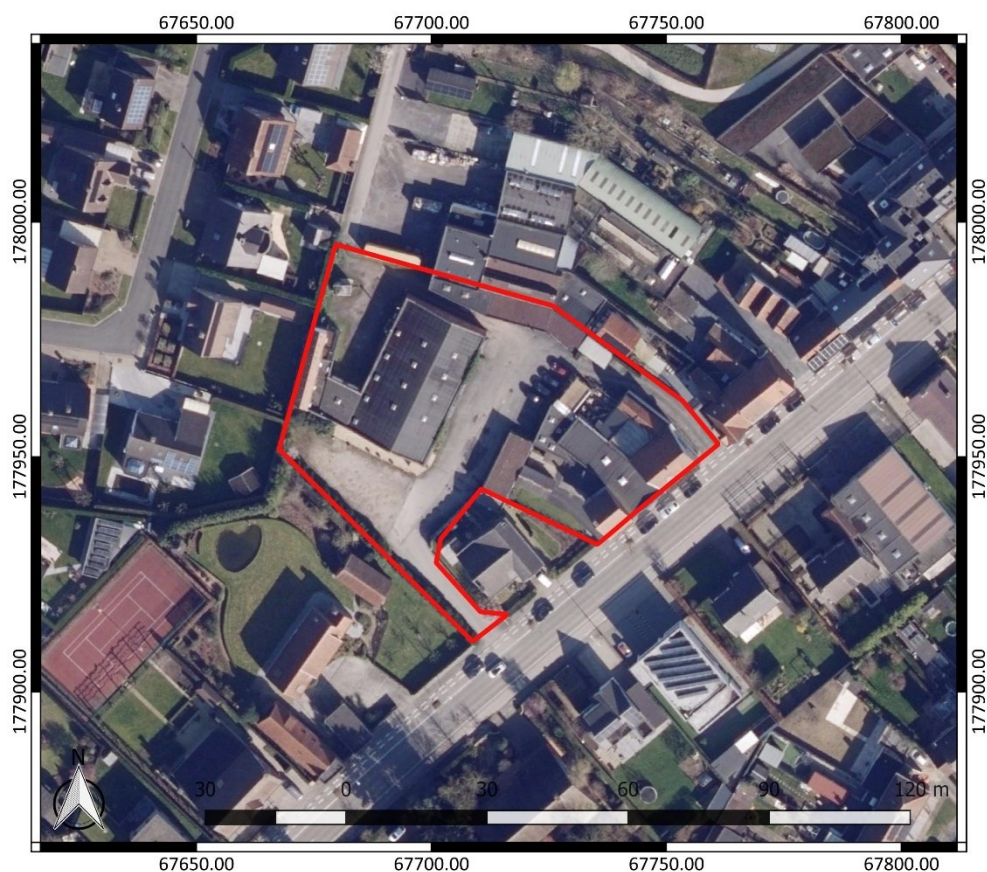
2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied is op circa 1 km ten zuidwesten van het historische stadscentrum van Izegem gelegen, ten noordwesten van de Meensesteenweg. Verder bevinden zich ten zuidwesten de straat Ter Beemden, ten noordwesten de Felix Timmermansstraat en ten noordoosten de Kokelarestaat (Figuur 7). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden. Op korte afstand ten noordwesten van het onderzoeksgebied bevindt zich een kunstmatige naamloze waterloop. Ook ten zuidoosten bevindt zich een naamloze waterloop. Beide waterlopen vloeien af naar de ten noordoosten gelegen Bosbeek, die uitmondt in de Mandel. De Pastoriebeek ten noorden en de Masteneikbeek ten oosten monden uit in de Bosbeek. In de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich in het zuidwesten nog de Wulfdambeek en de Harelbeek en ten noordwesten de Pastoriebeek en de Scheidingsbeek (Figuur 9).

Het onderzoeksgebied bevindt zich ter hoogte van een uitloper van de centrale kam van West-Vlaanderen. Het gaat om de heuvelrij Geluvel-Staden-Klerken, die zich op een hoogte van meer dan 22 m bevindt en die oploopt tot een hoogte van 42,5 m. De heuvelkam vormt de scheiding tussen het bekken van de Leie en het Bekken van de Mandel. Ten noordoosten bevindt zich een brede uitloper van de Vlakte van de Leie, met name de zuidelijke randzone van het vlak gebied van de Mandel.⁴

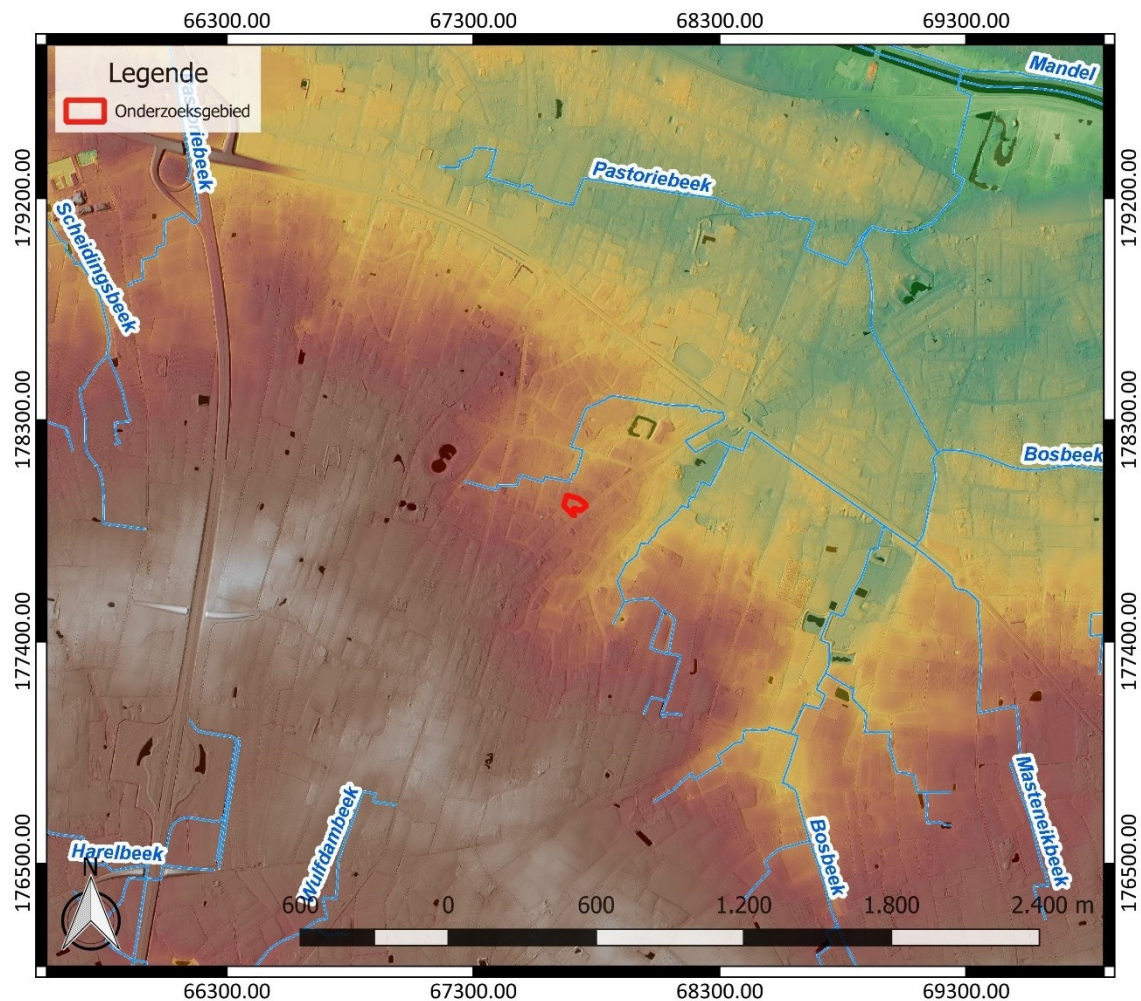
⁴ Sanders/Amerijckx/Sys 1988, 22-23

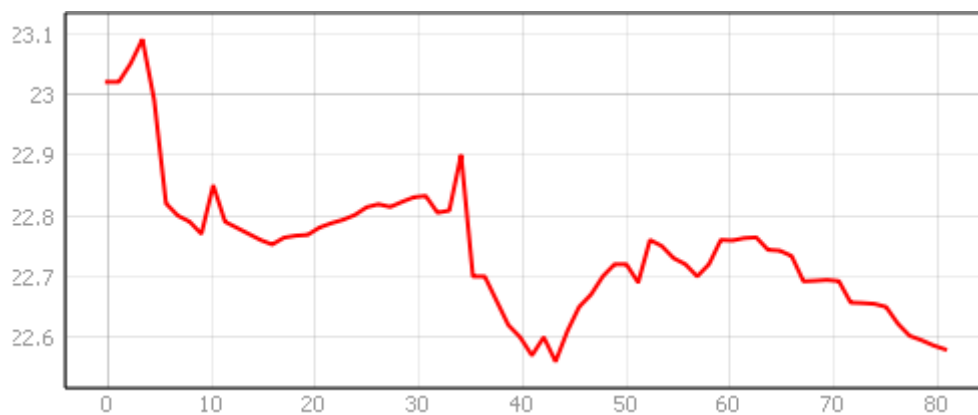
Figuur 7: Luchtfoto van 2023 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 8: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Multidirectional hillshade DHM Vlaanderen I, 25 cm, met aanduiding van het onderzoeksgebied

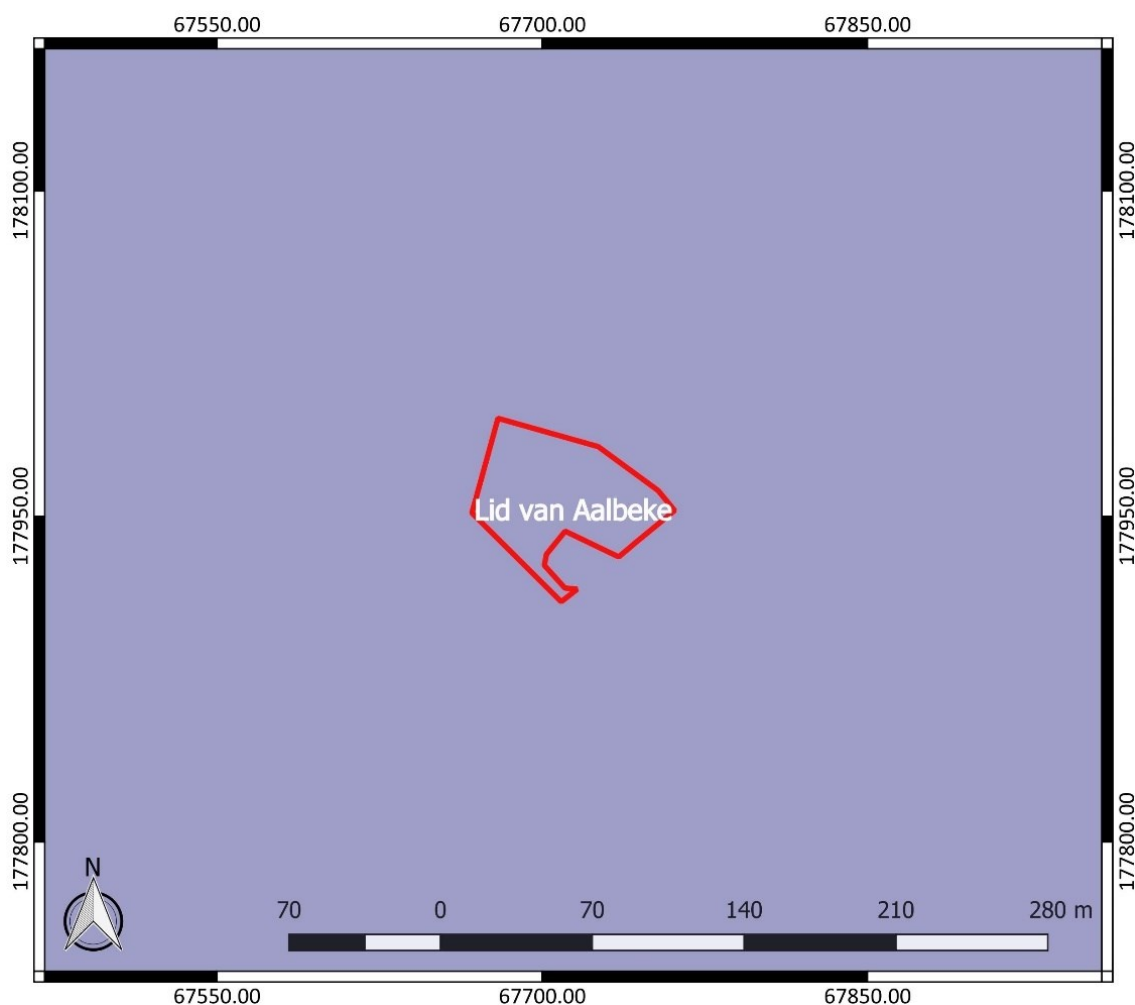
Figuur 9: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 25 cm (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 10: Hoogteverloop van noordwest naar zuidoost over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Het onderzoeksgebied bevindt zich op de overgang van hoger gelegen terreinen ten zuidwesten naar lager gelegen terreinen ten noordoosten, in een licht golvend gebied. Het terrein zelf kent een hoogte van 22,5 tot 23,1 m TAW (Figuur 10) en vertoont enkele antropogene hoogteverschillen.

De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 11) bestaat uit het Lid van Aalbeke. Dit wordt gekenmerkt door donkergrijze tot blauwe klei, die glimmers bevat.⁵

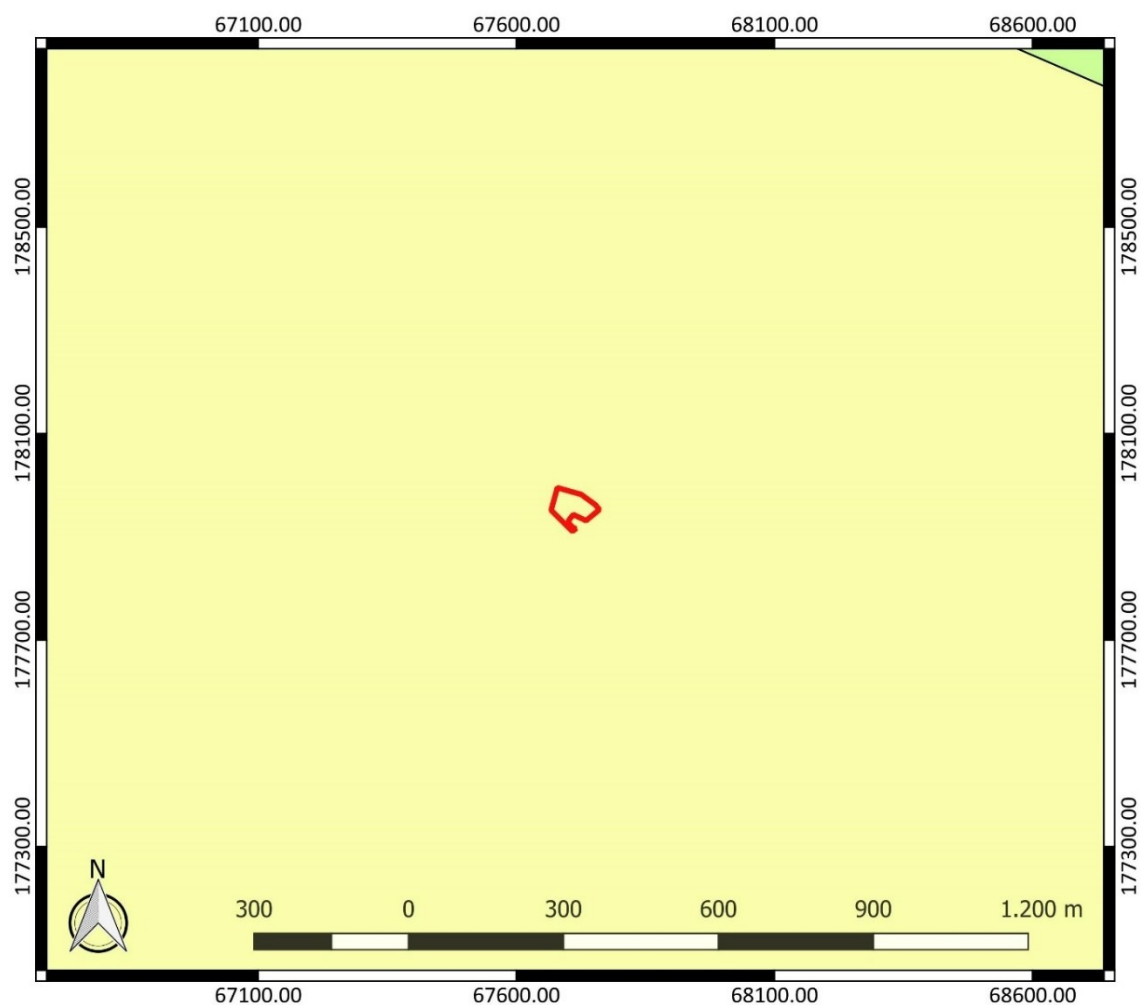

Figuur 11: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

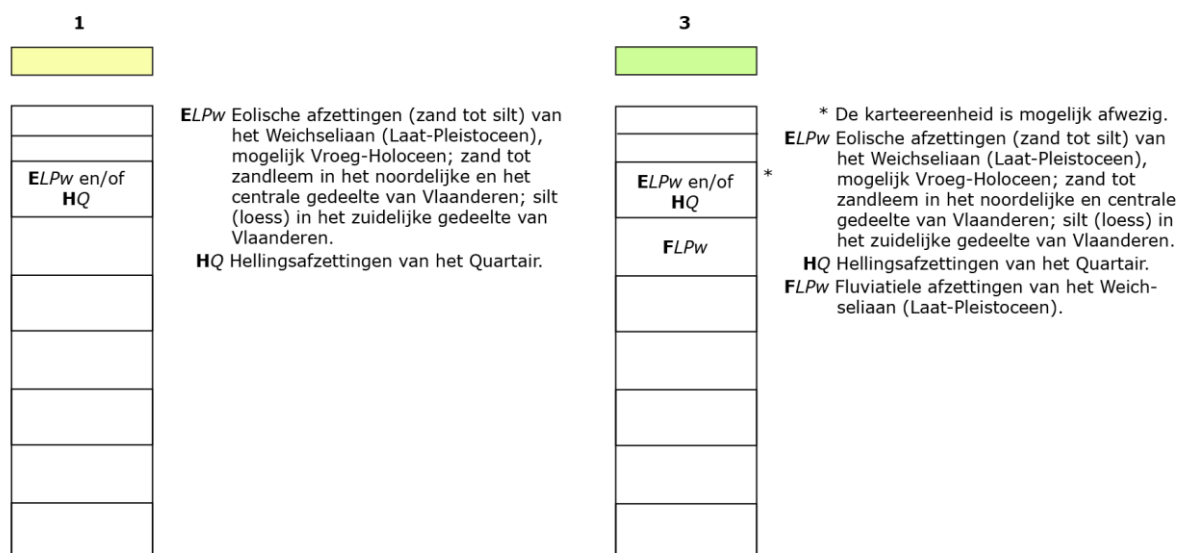
De quartairgeologische kaart (Figuur 12) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair.⁶

⁵ www.geopunt.be/kaart

⁶ www.geopunt.be/kaart

Figuur 12: Quartaairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

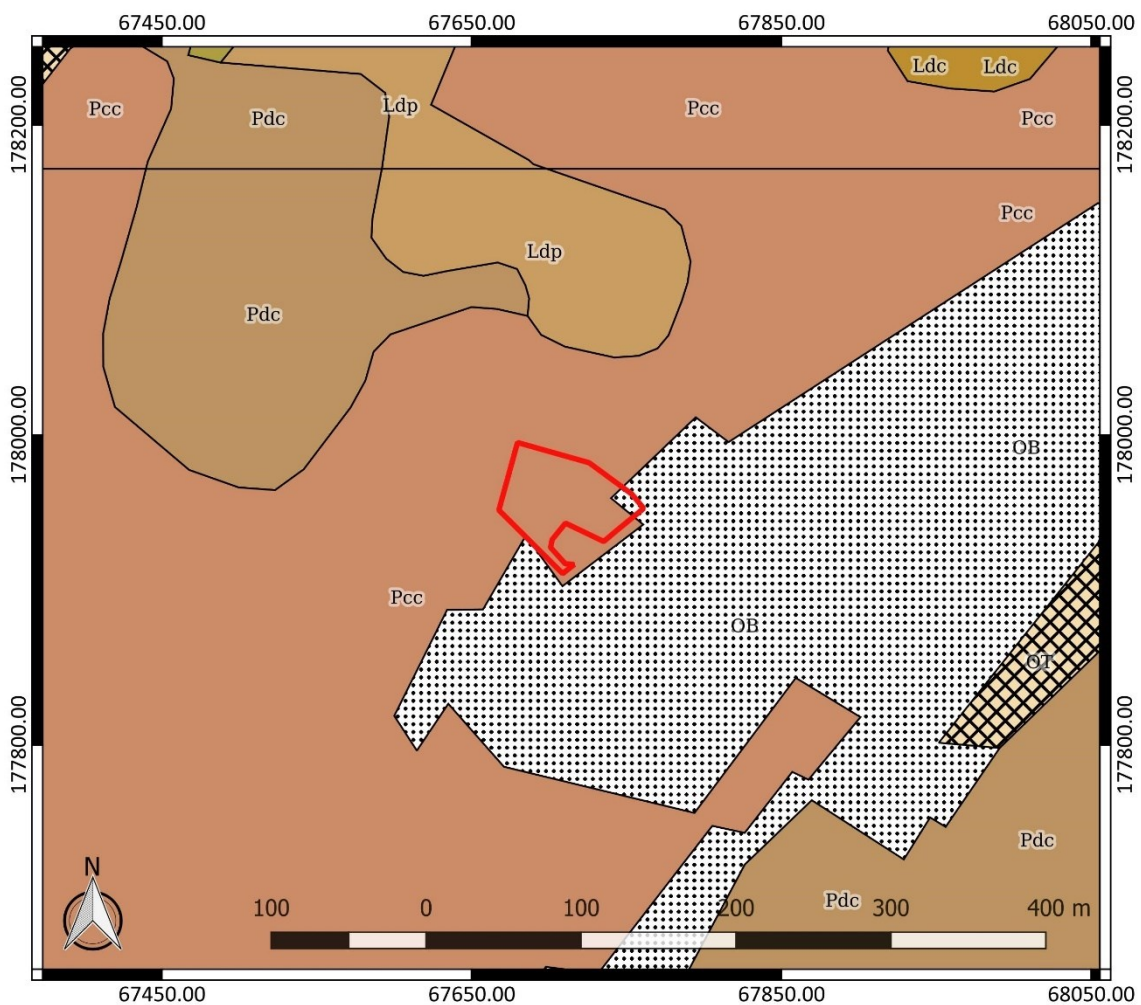

Figuur 13: Legende bij de quartaairgeologische kaart (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 14) situeert het onderzoeksgebied ter hoogte van een matig droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Pcc). Het gaat om een gedegradeerde grijsbruine podzolachtige bodem. De A-horizont is doorgaand goed ontwikkeld en is

op te delen in een donkerbruine Ap-horizont en een bruine horizont met een dikte van 20 à 30 cm. Er is een bruingele overgang aanwezig naar de Bt-horizont, die aanvangt op een diepte van 80 à 100 cm. Deze is sterk tot soms bijna volledig gedegrademd. Roestverschijnselen beginnen op een diepte tussen 60 en 90 cm.⁷

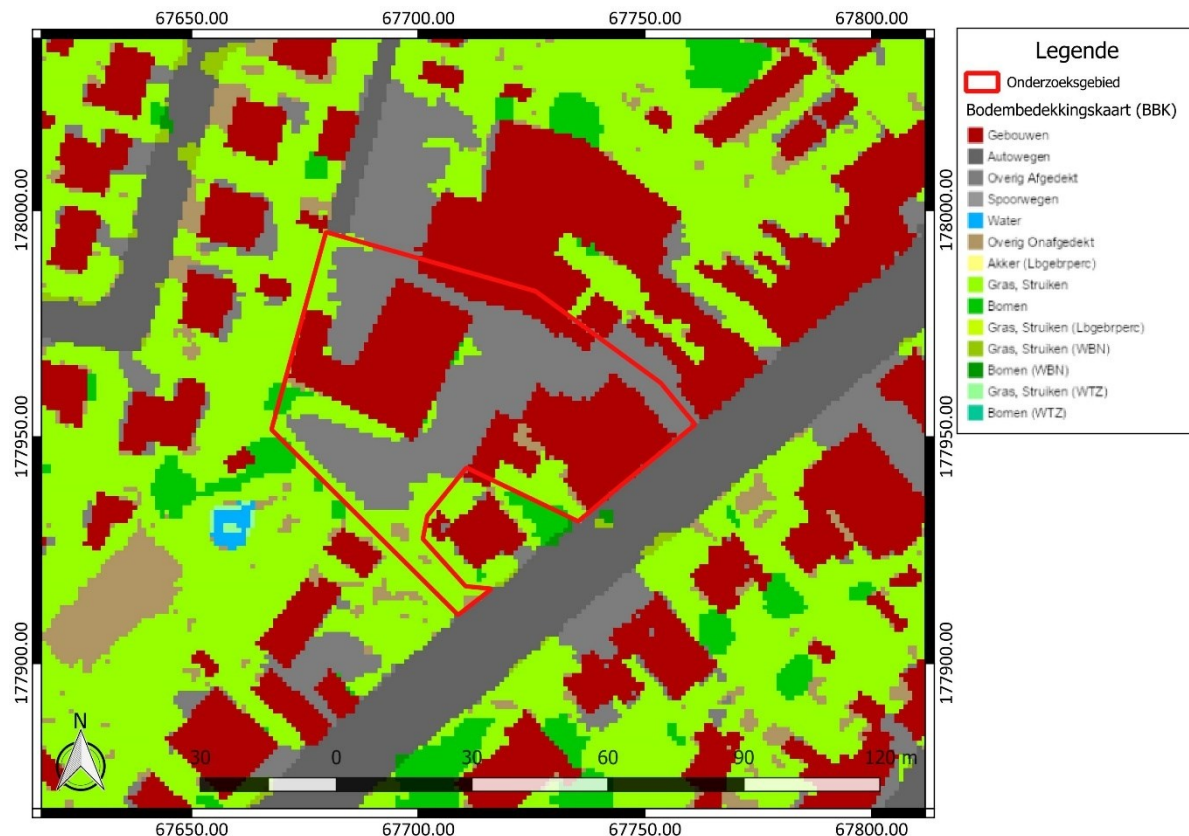
Het uiterste oosten bevindt zich in een bebouwde zone (OB). In de omgeving vinden we hoofdzakelijk de aanduiding van dezelfde bodem en verder ook nog de aanduiding van een matig natte licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Pdc) en een matig natte zandleembodem zonder profiel (Ldp). We leren er uit dat in de buurt van het onderzoeksgebied sprake is van een overgang van een matig droge naar een matig natte bodem.

Figuur 14: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikkaart gebouwen en verhardingen te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de kaart ingenomen door gras, struiken en zeer beperkt bomen (Figuur 15). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 7).

⁷ Sanders/Amercyckx/Sys 1988, 66-67

Figuur 15: Bodemgebruikskartaal met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

De oudste gekende vermelding van Izegem is terug te vinden in een oorkonde uit 1066. De stad wordt vermeld als "Isinchehem". In deze oorkonde schenkt graaf Boudewijn V zes bunders en zes hoeven aan het Sint-Pieterskapittel van Rijsel. Tijdens het ancien régime werd het huidige grondgebied verdeeld in verscheidene heerlijkheden. Ze vielen onder het leenhof van Kortrijk of onder de zaal van Ieper. Kerkelijk behoorde Izegem achtereenvolgens tot het bisdom Doornik, Gent (1794) en Brugge (1834).⁸

In de 14de tot 15de eeuw was Izegem onder het bewind van Gwijde van Dampierre, graaf van Vlaanderen. De Mandel speelt een belangrijk rol in de economie. De lijnwaadnijverheid was er belangrijk. Op het einde van de 14de eeuw werd een bloeiende lijnwaadmarkt met bijhorende hal opgericht. In de 16de eeuw groeide Izegem uit tot een dominerend handelscentrum in de Mandelvallei. Ze kende stilaan een terugval in de tweede helft van de 16de eeuw door fiscale hervormingen van de hertog van Alva en verzanding van de Mandel.⁹

In 1582 werd de heerlijkheid Izegem door de Spaanse koning Filips II verheven tot graafschap. In 1592 werd de kerk tijdens één van de vele plunderingen zwaar beschadigd. De 17de eeuw was een rustperiode onder de aartshertogen Albrecht en Isabella (1598-1621). Tijdens de Frans-Spaanse oorlogen werd Izegem echter geregeld bezet door Franse troepen. Lodewijk XIV verhef Izegem in 1678 tot een prinsdom. In de 18de eeuw kende Izegem nieuwe voorspoed door de Vrede van Utrecht

⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Izegem [online], <https://id.erfgoed.net/themas/14453> (geraadpleegd op 25 november 2024).

⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Izegem [online], <https://id.erfgoed.net/themas/14453> (geraadpleegd op 25 november 2024).

(1713), onder het Oostenrijks bewind. In de tweede helft van de 19de eeuw steeg het belang van de vlasnijverheid.¹⁰

In de Eerste Wereldoorlog lag Izegem in het Duitse "operationengebied". Hierdoor had de stad voornamelijk een verzorgings- en bevoorradingsfunctie. In 1917 werd een vliegveld aangelegd aan de zuidzijde van de Roeselaarsestraat. In 1918 werd Izegem bevrijdt door het Belgische leger. Izegem werd slechts in beperkte mate verwoest, onder meer door kleinere luchtaanvallen in 1917. Izegem werd vooral aan het begin van de Tweede Wereldoorlog onder vuur genomen. Er vonden zware gevechten plaats aan de zuidkant van de stad.¹¹

Figuur 16: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

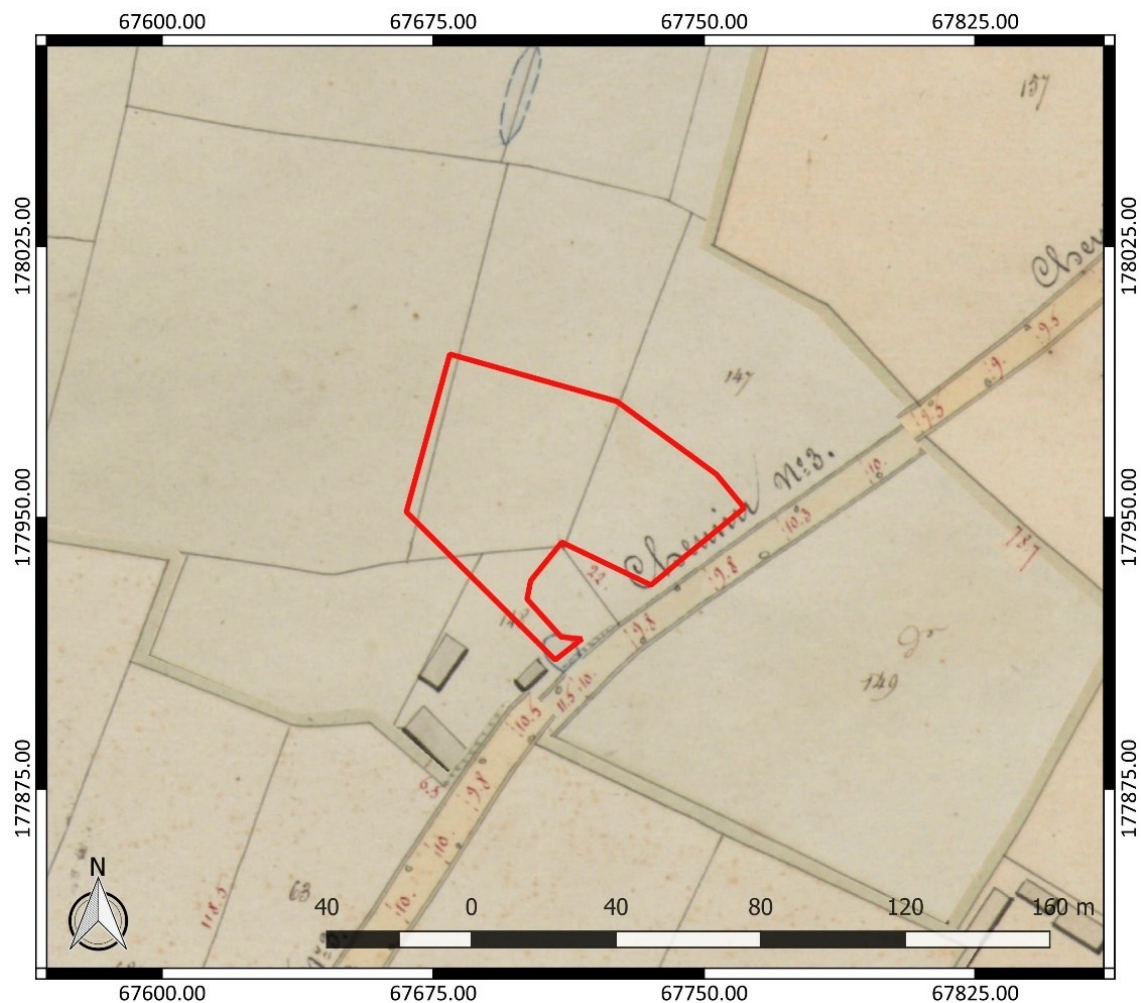
Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is te zien dat het onderzoeksgebied in gebruik is als akkerland (Figuur 16). Het terrein lijkt deels ter hoogte van de Meensesteenweg te liggen, maar ligt in feite ten noordwesten ervan. De

¹⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Izegem [online], <https://id.erfgoed.net/themas/14453> (geraadpleegd op 25 november 2024).

¹¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Izegem [online], <https://id.erfgoed.net/themas/14453> (geraadpleegd op 25 november 2024).

Meensesteenweg vormt de zuidelijke uitvalsweg, via Sint-Eloois-Winkel naar Menen, waar het gehucht Bosmolens aan gelegen is.¹²

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is nog geen bebouwing te zien binnen het onderzoeksgebied. Vermoedelijk was het terrein nog steeds in gebruik als akkerland (Figuur 17). In het zuiden snijdt het terrein wel een vijver of poel (vlasrootput?) aan, die zich ten oosten van bebouwing bevindt. De Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van P.C. Popp (1842-1879) geeft een gelijkaardige situatie weer (Figuur 18).

Figuur 17: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

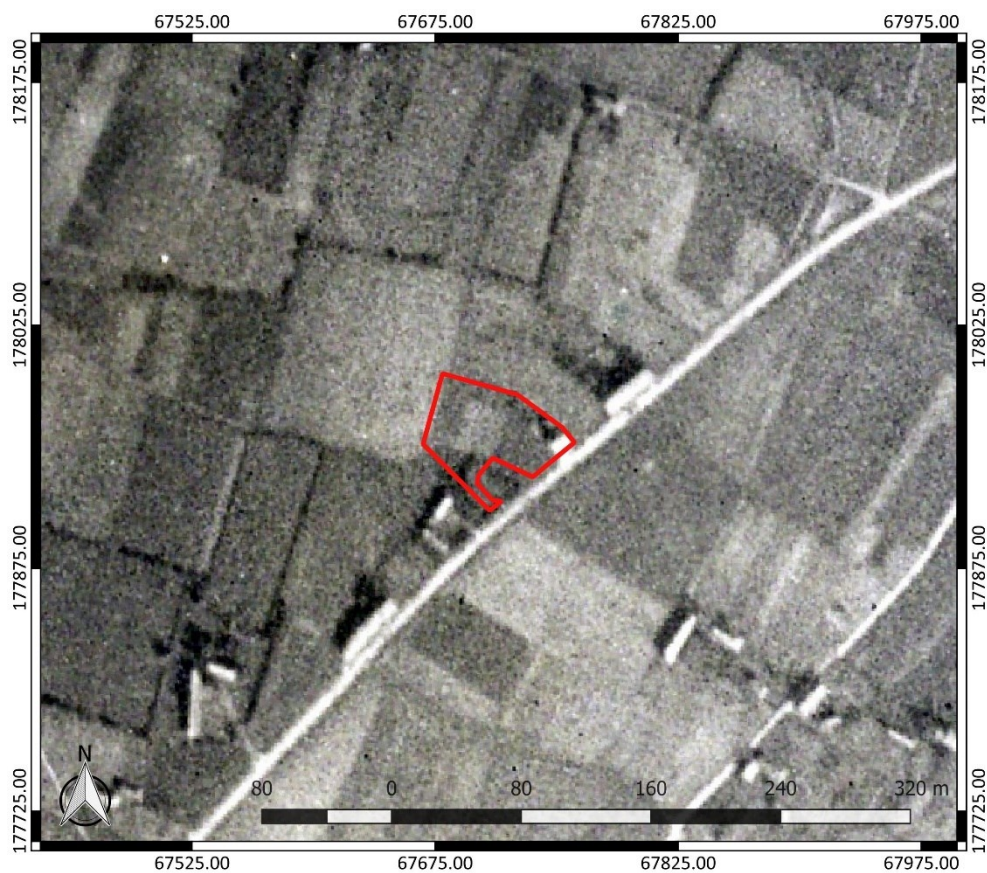
Er zijn enkele luchtfoto's beschikbaar uit 1918, waar het onderzoeksgebied op staat.¹³ De recentste dateert van 29/09/1918 (Figuur 19). Het terrein is op dat moment grotendeels onbebouwd. In het oosten lijkt een klein gebouw aanwezig. Er zijn geen duidelijke tekenen van oorlogsschade, zoals kraters, waar te nemen op de luchtfoto.

¹² Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Meensesteenweg [online], <https://id.erfgoed.net/themas/6327> (geraadpleegd op 25 november 2024).

¹³ www.luchtfoto1914-1918.be

Figuur 18: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 19: Luchtfoto van 29/09/1918 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.luchtfoto1914-1918.be)

Figuur 20: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

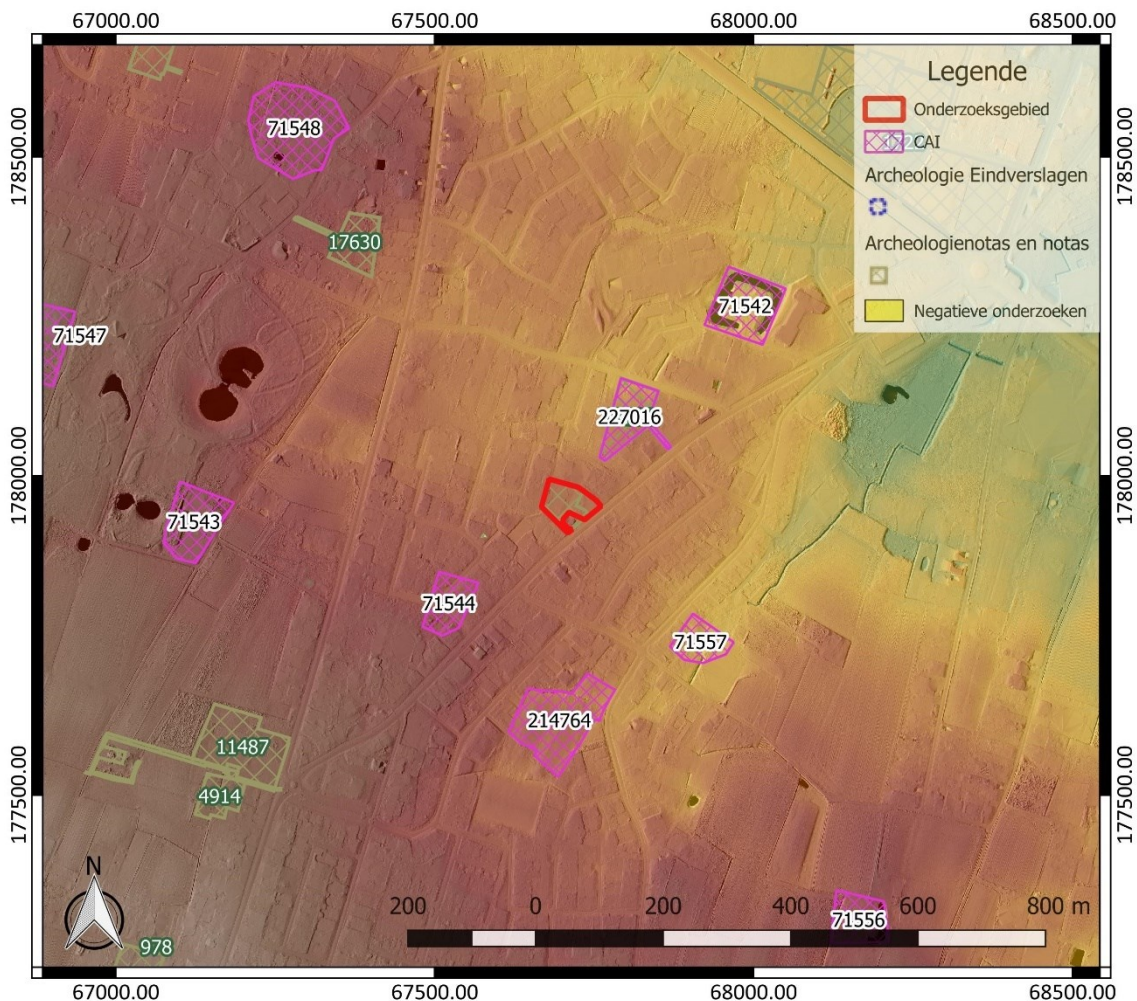

Figuur 21: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 20) geeft bebouwing en verhardingen weer op het terrein. In het noordwesten is een feestzaal opgericht. De andere bebouwing binnen het onderzoeksgebied sluit aan bij de Meensesteenweg. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 21) toont een gelijkaardig beeld. Het beeld komt ook vrij goed overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 7).

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 22). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Figuur 22: Overzichtskaart Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

De archeologienota die eerder al voor het terrein opgesteld werd, kwam al aan bod in hoofdstuk 2.2 (zie hoger).

In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn twee proefsleuvenonderzoeken uitgevoerd. Ten noordoosten zijn enkel recente verstoringen en een subrecente kuil aangetroffen (CAI ID 227016).¹⁴

¹⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Bosmolens [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/227016> (geraadpleegd op 25 november 2024).

Ten zuiden werden, naast greppels en kuilen uit de nieuwe tijd, twee enclosgreppels uit de Romeinse tijd aangetroffen (CAI ID 214764)¹⁵

Verder bevinden verschillende sites met walgracht, die te zien zijn op de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp, zich in de omgeving. Ten noordoosten vermelden we de Dischhoeve, een in oorsprong omwalde site uit de late middeleeuwen (CAI ID 71542).¹⁶ Ook ten oosten, ten zuidwesten en ten noordwesten bevonden zich laatmiddeleeuwse sites met walgracht (CAI ID 71557, CAI ID 71543, CAI ID 71544 en CAI ID 71547).¹⁷ Een vrij grote site met walgracht bevond zich ten noordwesten van het onderzoeksgebied (CAI ID 71548).¹⁸

Nog verder naar het zuiden toe, net buiten het kaartbeeld, vermelden we verder graag nog een opgraving waar een midden-Romeinse nederzetting aangetroffen is (CAI ID 988865). Er kwam ook een houtskoolmeiler uit de late ijzertijd tot de vroeg-Romeinse periode aan het licht en verder werden enkele prehistorische artefacten gevonden, die in het mesolithicum en het neolithicum gedateerd worden.¹⁹

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving die geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties geven, lichten we daarom hier niet afzonderlijk toe.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Het terrein is gelegen op relatief grote afstand ten zuidwesten van het historisch centrum van Izegem. Het terrein kent een gunstige landschappelijke ligging op de noordoostelijke flank van een noordwest-zuidoost georiënteerde rug van een uitloper van de centrale kam van West-Vlaanderen, nabij een brede uitloper van de Vlakte van de Leie, met name de zuidelijke randzone van het vlak gebied van de Mandel.

In de omgeving zijn verschillende waterlopen aanwezig, die afwateren naar de Mandel. In de omgeving is verder ook sprake van een overgang van een matig droge naar een matig natte bodem.

¹⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Blekerijstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/214764> (geraadpleegd op 25 november 2024).

¹⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Dischhoeve [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/71542> (geraadpleegd op 25 november 2024).

¹⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Blekerijstraat I [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/71557> (geraadpleegd op 25 november 2024); Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Wolvenhofstraat 4/6 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/71543> (geraadpleegd op 25 november 2024); Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Ter Beemden I [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/71544> (geraadpleegd op 25 november 2024); Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Hollebeekstraat 8 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/71547> (geraadpleegd op 25 november 2024).

¹⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Wallemotestraat 86 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/71548> (geraadpleegd op 25 november 2024).

¹⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Regina Vandaeleplein [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/988865> (geraadpleegd op 28 november 2024).

Er bevonden zich verschillende laatmiddeleeuwse sites met walgracht rondom het onderzoeksgebied. Archeologisch onderzoek in de nabije omgeving heeft verder ook resten opgeleverd uit de Romeinse tijd, de nieuwe en de nieuwste tijd.

De landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied maakt dat er voor het terrein sprake is van een globaal potentieel naar resten uit de steentijd tot de nieuwe tijd. Er is vooral sprake van een verwachting naar sporensites. Het potentieel op steentijd artefactensites wordt eerder laag ingeschat. De ervaring leert ons dat in de regio artefactensites doorgaans niet goed bewaard gebleven zijn onder quasi volledig bebouwde of verharde terreinen.²⁰ Verder is volgens de bodemkaart op het terrein sprake van een gedegradeerde podzolbodem, wat ook eerder lijkt aan te geven dat de kans op een goed bewaarde steentijd artefactensite slechts laag is.

Vanaf de 18de eeuw beschikken we over historische kaarten en luchtfoto's om de gebruiksevolutie van het terrein te reconstrueren. Dit leert ons dat het terrein van in de nieuwe tijd tot in de 20ste eeuw lange tijd in gebruik was als akkerland. Later in de 20ste eeuw worden woningen, een café en een feestzaal opgericht en wordt de rest van het terrein grotendeels verhard. De oprichting van deze gebouwen en de verhardingen heeft mogelijk een negatieve impact gehad op het bodemarchief, maar omdat de A-horizont doorgaans goed ontwikkeld is op basis van de verwachte bodem ter hoogte van het onderzoeksgebied kan dit de onderliggende archeologische resten beschermd hebben.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de sloop van de bestaande bebouwing en verhardingen en de bouw van een buurtsupermarkt met bijhorende parking en omgevingsaanleg. De verschillende geplande bodemingrepen kennen een verstoringsdiepte die gemiddeld genomen ligt tussen ca. 30 cm en 1,20 m. Plaatselijk, ter hoogte van een nieuwe regenwaterput, loopt de verstoringsdiepte op tot maximaal ca. 3,20 m. Dit alles doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied mogelijk archeologisch potentieel kent. Het terrein wordt gekenmerkt door een gunstige landschappelijke ligging op de overgang van hoger gelegen gronden naar lager gelegen gronden en op de overgang van een matig droge naar een matig natte bodem. Archeologisch onderzoek in de omgeving heeft resten uit de Romeinse tijd, de nieuwe tijd en de nieuwste tijd opgeleverd.

Op basis van de gunstige landschappelijke ligging en de reeds gekende archeologische waarden is er voor het terrein sprake van een globale verwachting naar het mogelijke voorkomen van resten uit de steentijd tot de nieuwe tijd. Vooral grondsporen kunnen vertegenwoordigd zijn. Het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite lijkt genuanceerd te moeten worden door het feit dat het terrein vandaag quasi volledig bebouwd en verhard is en omdat de bodemkaart aangeeft dat op het terrein een gedegradeerde podzolbodem te verwachten is.

De oprichting van bebouwing en de aanleg van verhardingen kan een negatieve impact gehad hebben op het bodemarchief. De verwachte dikke bovenlaag van het bodemarchief kan echter ook een beschermende werking gehad hebben op onderliggende archeologische resten. De geplande werken betekenen een bijkomende bedreiging voor het nog aanwezige bodemarchief. Gezien het archeologisch potentieel van het terrein is daarom bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

²⁰ Schriftelijke mededeling Willem Hantson, Erfgoedconsulent IOED RADAR

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Resultaten uit geofysisch onderzoek moeten per definitie meestal door middel van verder vooronderzoek met ingreep in de bodem geverifieerd worden op het terrein. Het is daarom kosten-baten efficiënter om meteen over te gaan tot de uitvoering van een andere onderzoeksmethode.

Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein bebouwd, verhard of begroeid is.

Landschappelijk bodemonderzoek is relevant om de bewaringstoestand van de bodem beter in te kunnen schatten, gezien de hoge graad van bebouwing en verharding op het terrein. Bijkomend onderzoek naar steentijd artefactensites is niet aan de orde omdat op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek sprake is van een laag potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites.

Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt. Indien het landschappelijk bodemonderzoek aantoont dat er geen relevante archeologische sporen meer bewaard gebleven kunnen zijn, dient het proefsleuvenonderzoek niet uitgevoerd te worden.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van plannen voor de sloop van de bestaande bebouwing en de oprichting van nieuwe bebouwing met bijhorende omgevingsaanleg, diende een archeologienota opgesteld te worden. Het uitgevoerde bureauonderzoek toont aan dat het terrein mogelijk archeologisch potentieel kent. Op basis van de gunstige landschappelijke kenmerken van het terrein en reeds gekende archeologische waarden in de omgeving houden we momenteel rekening met het mogelijke voorkomen van relevante archeologische resten uit de steentijd tot de nieuwe tijd. Aan de hand van het uitgevoerde bureauonderzoek wordt verder ook een matige tot goede bewaring van het bodemarchief verwacht. Een evaluatie van de impact van de geplande bodemingrepen geeft aan dat het bodemarchief binnen het onderzoeksgebied bijkomend bedreigd wordt. Gezien het archeologische potentieel van het terrein is daarom verder archeologisch vooronderzoek aangewezen.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Bot, B., *Archeologienota Izegem Meensesteenweg 120-122*, Gent.

Sanders, J./J. Ameryckx/C. Sys, 1988: *Bodemkaart van België. Verklarend tekst bij het kaartblad Kortrijk 83 W*, Gent.

4.2 Websites

Cartesius (2024)
<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2024)
<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2024)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2024)
<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2024)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Luchtfoto 1914-1918 (2024)
<https://www.luchtfoto1914-1918.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2024)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

